

març 1979

SERRA D'OR

PER FER-NOS
EL CARNET D'IDENTITAT
Xavier Fàbregas

MORT I NOVA VIDA
DELS PREMIS LITERARIS
Xavier Febrés

SOBRE EL NOUCENTISME
A TERRASSA
Mireia Freixa

premis crítica "Serra d'Or" 1979

passar el dia, empènyer l'any

aprensions a propòsit del "pactisme"

No sé a qui se li va acudir aquesta curiosa idea que els catalans són una gent tendencialment «pactista», o, en tot cas, més «pactista» que els pobles del costat. ¿Cal creure que prové d'alguna brillant generalització de Jaume Vicens? ¿D'una exageració dels seus deixebles? ¿De certs malentesos dels polítics locals que, ells sí, han trobat en el «pactisme» una coartada per a les seves velletats confusionàries o per als trucs que anomenen «pragmàtics»? Tant se val. Perquè, sigui com sigui, i no és com diuen, el «pactisme», en primer lloc, es produeix en qualsevol lloc del món, quan no hi ha més remei, i, després i sobretot, la història de Catalunya —la de la Catalunya estricta pots més que la de la resta dels Països Catalans— no s'ha caracteritzat precisament per una particular inclinació a «pactar» per evitar conflictes, sinó tot el contrari. El fenomen, en última instància, no resulta gaire diferent del que trobem en la vida col·lectiva de qualsevol altre punt geogràfic de la venerable Europa.

Si no recordo malament —i ara no tinc a mà els textos que podrien certificar-ho—, quan l'any 31 o 32 es discutia l'Estatut a les Corts espanyoles, don José Ortega y Gasset ja feia observar al seu auditori parlamentari que els catalans havien estat sempre un poble «díscol»: en permanent guerra civil. I és de veres. Tenia raó el filòsof de Madrid. Les lluites en qüestió eren contra el rei i els seus sequaços, eren dels remences contra els senyors, eren dels senyors contra els senyors, eren dels bandolers contra tothom, eren per un canvi de dinasties, eren entre carlins i lliberals, han estat entre rojos i blaus. Uf! El veïnat agafava les armes amb una afable facilitat: l'espasa o la llança, el trabuc, la pistola, la bomba. I la falç, si convenia: «bon cop!», i els «defensors de la terra», avui, que mai no han vist una falç si no és en un museu d'antropologia, encara ho vociferen.

El senyor Ortega, naturalment, feia trampa: tot això que ell «reprotxava» als catalans, podia haver-ho aplicat als castellans, amb un saldo paregut. Perquè els castellans tampoc no es mamaven el dit, i tenien les seves trifulgues interiors tan greus

com les nostres, tan inevitables, tan fatals. Els antagonismes de classe són de sempre i de tot arreu, i encara està per veure si algun dia podrem sortir-nos-en: seria el límit de la història, que donaria el pas a la utopia. Jo no entro ni surto en la profecia. De moment, no veig que la cosa tingui una solució pactista. Sí: té una provisional opció al «pacte». Però les contradiccions es mantenen. En l'episodi «català» vist des del 31 o 32, Ortega posà en circulació el consell de la *conlleuància*. Era com dir: «Mira, això de Catalunya és com una malaltia que ens hem de resignar a aguantar, perquè no té cura, o la cura fóra l'amputació.» Ni Ortega ni ningú, en les Corts de la II República, i de més repúbliques que vinguin, no eren ni seran partidaris de l'amputació. Aleshores: la *conlleuància*. M'estranya que avui ningú no hagi ressuscitat la *conlleuància*. Ni tan sols de cara a Euscadi. És el drama de cada dia: «terrorisme», a vegades.

Ens hem de *conlleuar* els uns als altres, però hi ha uns «uns» més poc predisposats que els «altres» al programa. O no? ¿Qui ha de *conlleuar* a qui? Ara com ara, «ells» no ens volen *conlleuar*: ni tan sols això... I torno al meu argument. Els innumerables «pactes» que registra la història dels catalans s'han formalitzat «després» de molta sang escampada. Primer hi hagué una situació bèl·lica o una tibantor econòmica entre interessos oposats. Hi arribà la sang al riu, o no. Sovint, sí. El «pacte» es produïa després, no abans. No abans de la guerra o guerreta o guerrilla, sinó per cancel·lar-la, i obviar-la. El presumpte «pactisme» ancestral és una límpida mentida dels historiadors i dels ideòlegs que, amb la màxima bona fe, o amb una «pactada» bona fe, han volgut explicar les peripècies del personal que habita el país, o els «països». Hi ha hagut tants «pactes» com ha convingut. Però no ens enganyem: han tingut, prèviament, un intent de revolta, amb un vessament d'hemoglobina important. Fins al 1939, els Països Catalans van demostrar, a través de prínceps de Viana, de comtes d'Urgell i d'arxiducs d'Àustria, i de remences i d'agermanats, i de progressistes i de conservadors, i de franquistes

i d'antifranquistes, que el «pacte» era matemàticament irrisori.

Que consti que no estic en contra dels «pactes». Però em sembla trist i estúpid que, per ser catalans, automàticament ens proclamem «pactistes». No hem estat especialment «pactistes», si no fou per obligació: l'obligació del vençut, que espera no ser-ho del tot, és el «pacte». És el supòsit de les crispacions medievals, que investigà Vicens; és la grotesca animalada del Compromís de Casp; és la Guerra dels Segadors (o la de les Germanies, anterior); és la subversió prodigiosa del XIX, en el camp, i l'inici revolucionari urbà, industrial. ¿«Pactes»? Un darrera l'altre: però «després»: després d'una violència oprobiosa. Un dels penúltims «pactes» fou el de la burgesia —no sempre catalanista, però malgrat tot catalana— del Principat amb el general Franco; un altre «pacte» és el del senyor Tarradellas amb els nebots polítics del difunt dictador. Són «pactes»: pactes d'autoritat, de negoci, de classe.

I ja se sap qui guanya, quan es pacta en aquestes condicions. Hi guanya la «classe dominant», la d'ací i la d'allà, unànime, malgrat les aparents discrepàncies. No ha existit, entre nosaltres, cap «pacte» de la línia pactista que no s'hagi convertit en un mediocre *engañabobos*. Això ja era evident en l'època de don Francesc Cambó. Cambó fou un polític increïblement més espavilat que tota la fauna que suportà avui el Principat, i no parlem ja del País Valencià i de les Illes. Cambó pactava, pactà, i el sufragi universal se li girà d'esquena. Les modulacions del sufragi universal, conformades pels televisors, són, avui, un factor nou. Cambó ja és pura arqueologia. Però els «pactes» del «pactisme» tradicional, on ens portaran?... Jo només voldria advertir, ara, que, en la història de la Catalunya estricta, i en la de tots els Països Catalans, cada «pacte» ha estat una claudicació, i que tot això del «pactisme» com a mecanisme polític és i serà una burla. «Pactar» és «perdre»: sempre. Malgrat els aparents avantatges provisionals.

JOAN FUSTER